

деякі рекомендації підприємствам, які залучають молодь в якості робочої сили, щодо формування середовища для свідомої, зацікавленої, ініціативної праці молодих працівників. Необхідно: розробляючи програми з поліпшення умов праці молодого персоналу, підвищену увагу приділяти змістовному аспекту праці; забезпечувати молодим працівникам соціальну підтримку у розмірі, необхідному для нівелювання негативного впливу, що чиниться на них зовнішнім середовищем; здійснюючи управлінський вплив, використовувати потреби молоді у визнанні та самореалізації як основні мотиватори її трудової діяльності, забезпечуючи при цьому обізнаність працівників молодого віку про наявні у них кар'єрні перспективи; виявляти професійні інтереси молодих працівників і задіювати їх у трудовій діяльності; інформувати молодь про значимість її трудового внеску в кінцевий результат діяльності підприємства, забезпечуючи справедливу оцінку даного внеску і відповідну винагороду; активно залучати молодь до участі у програмах розвитку професійних знань, навичок і умінь, розробивши і включивши до переліку заходів даних програм дії спрямовані на підвищення цінності праці в ієрархії ціннісних орієнтацій молодого особистості та формування у молодих працівників особистісних якостей, що дозволяють успішно самовизначатися в суспільстві; виявляти і коригувати фактори, що негативно впливають на якість трудового життя молодих працівників і збільшують кадрову плинність на підприємстві.

1. Анурін, В. Ф. Професійна стратифікація і закон зміни праці / Социс. – 2006. – № 7. – С. 23–34.
2. Беленький, В.Х. Клас найманих працівників або робочий клас? / Социс. – 2005. – № 3. – С. 127–135.
3. Воловський Н.М. Економіка і соціологія праці: Учеб. посібник. М.: ІН-ФРА-М; Новосибірськ: Сиб. Угода, 2001. – 203 с.
4. Молодь в умовах становлення Незалежної України (1991-2001 роки): щоріч. доп. Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні / М-во освіти і науки, молоді і спорту України, Державний інститут розвитку сімейної та молодіжної політики; [редкол.: О.В. Белишев (голова) та ін.]. – Київ, 2011. – 316 с.
5. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. – 248 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МЕШКАНЦІВ СІЛ І МІСТ НА ЧЕРГОВИХ ВИБОРАХ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

ПРНЯК А.Н., ДРИГУШ І.

Copyright © 2013

Місто і село є своєрідними соціокультурними середовищами, що охоплюють соціальний світ, матеріальні та духовні умови становлення, існування, розвитку та діяльності людей. До специфіки цих середовищ належить ландшафт, щільність населення, способи взаємодії, виробничі процеси, екологія, якість життя, рівень інформаційного обміну, особлива соціальна структура тощо. Це середовище формує відповідний соціально-психологічний тип особистості, котрий потенційно й зумовлює особливості політичного самовизначення виборців. Порівняльний аналіз показників одержаних у сільських і міських ТВО дає змогу комплексно виявити складну (полікомпонентну) специфіку політичного самовизначення респондентів залежно від: рівня заможності, релігійності, освіти, соціального статусу, зайнятості, роду зайнятості, вікового діапазону, оперативного доступу до джерел інформації, традиційності / схильності до інновацій, мовних особливостей, дотримання національних культурних традицій тощо.

Отож у ході передвиборчого процесу кожна політична партія чи кандидат-мажоритарник мають диференційовано підходити до розгортання пар-технологій у певній конкретній підсистемі соціально-поселенської структури суспільства, враховуючи її соціально-культурну специфіку та економічний потенціал. Завдання ж соціологів – дослідити виникнення певного політичного феномену всередині конкретного соціального контексту [1].

Об'єктом дослідження є політичні уподобання та електоральна поведінка виборців.

Предметом дослідження – соціально-психологічні особливості політичного самовизначення жителів сіл і міст України щодо політичних партій та кандидатів у депутати на виборах до Верховної Ради 28 жовтня 2012 р.

Мета: виявлення особливостей політичного самовизначення мешканців сіл і міст як представників різних соціально-територіальних спільнот.

Дослідження проводилось у рамках діяльністю регіонального відділення Всеукраїнської служби соціологічного моніторингу ГО “Інститут української служби моніторингу”, що створений і функціонує на базі Тернопільського національного економічного університету. Основною формою дослідження було опитування, котре здійснювалось за допомогою закритої анкети, а також додаткових списків політичних сил та зареєстрованих кандидатів-мажоритарників у певному виборчому окрузі. Вибірка розраховувалась з урахуванням територіальних та соціально-демографічних показників й формувалася на базі сукупності жителів, які мають право приймати участь у виборах. Всього за пропорційною вибіркою було опитано 48299 респондентів у 28 виборчих округах 21 області, АР Крим, м. Севастополя та чотирьох обласних центрів України. Похибка статистичних даних

дослідження не перевищує 1,1%. В результаті узагальнення емпіричних результатів опитування, що проводилось 8-9 вересня 2012 року виявлено певні тенденції у поведінці українського електорату:

1. Зафіксовано достатньо високі узагальнені показники (80,5%) готовності виборців взяти участь у голосуванні на виборах до Верховної ради 28 жовтня 2012 року. Лише 3,1% респондентів декларативно заявляють, що не мають наміру брати участь у голосуванні, а 16,4% електорату ще остаточно невпевнені у бажанні зреалізувати своє конституційне право.

У ході перевірки гіпотези, що мешканці сіл виявляють більш вищу готовність взяти участь у виборах, ніж виборці, які проживають у містах ми відслідкували зворотну тенденцію. Зокрема, виявлено, що найбільше налаштовані прийти на виборчу дільницю жителі СМТ і невеличких міст районного значення, дещо менший ентузіазм в опитаних респондентів великих міст і обласних центрів, а найменш схильні скристанися своїм конституційним правом вибору мешканці сіл і хуторів.

2. Цікавим є той факт, що проявляється помірною закономірністю щодо підтримки мешканцями міст і сіл дещо різних за політичним спрямуванням партій. Саме у цій частині висунута нами гіпотеза знаходить часткове підтвердження. Водночас було хибним припущення, що “мешканці сільської місцевості, яку вважають оплотом національної ментальності, здебільшого голосуватимуть за пронаціональні політичні сили (об’єднану опозицію, “Нашу Україну”)", або, що “виборці, які проживають у містах України переважно підтримуватимуть новостворені політичні партії (“УДАР” В. Кличка, “Україна – вперед!”) та їх представників”.

На основі узагальнення емпіричних даних можна стверджувати, що основним електоратом “КПУ” і “Партії регіонів” зазвичай є мешканці сіл, а найбільшими прихильниками об’єднаної опозиції та “УДАРу” В. Кличка – жителі СМТ і провінційних містечок. Прикметно, що у селах “політична палітра” є менш різнобарвною і більш контрастною, ніж в містах. Електорат міст натомість не характеризується жодною політичною одновекторністю і пропорційно відображає представництва партій всього політичного спектру. Саме в містах до когорти “політичних важковаговиків” найінтенсивніше долучаються партії-сателіти (ВО “Свобода”, “Наша Україна та ін.). Винятком у цьому контексті є партія Н. Королевської “Україна – Вперед!”, основний електорат котрої базується не у великих містах, а зазвичай пропорційно розподілений між селами і СМТ, які проявляють значну гнучкість і готовність підтримувати нові політичні сили.

3. Подальша політична боротьба буде відбуватися за голоси 12,03% респондентів, які не визначилися із вибором політичної партії чи кандидата-мажоритарника. Результати проведеного нами дослідження дають змогу однозначно стверджувати, що рівень політичного самовизначення суттєво різниться у жителів сіл, СМТ і великих міст. Зокрема, нами достеменно встановлено, що найбільша кількість виборців, які визначилися із своїм політичним вибором мешкає у містах, майже вдвічі менше таких виборців у СМТ і майже втричі менше у селах чи хуторах. Відтак нами повністю підтверджена гіпотеза, що “сільські жителі більшим чином, ніж мешканці міст не визначилися з власними політичними пріоритетами, а відтак саме вони мають стати основною цільовою аудиторією для подальших передвиборчих впливів з боку вітчизняних політичних сил”.

Прикметно, що сільські мешканці більшим чином не визначилися із вибором політичної партії, ніж депутата-мажоритарника. Жителям СМТ і міст районного значення, навпаки, легше обрати партію, ніж конкретного кандидата. Респонденти ж, які проживають у великих містах не відчують значної різниці між цими двома випадками здійснення вибору.

4. З метою політичного самовизначення виборці найчастіше звертаються за інформацією про кандидатів у депутати до місцевого телебачення (30,2%), газет (20,5%), друзів чи родичів (9,6%), а також Інтернету (8,2%). Водночас у виборців міст і сіл є незначна специфіка у переважаючому наборі інформаційних джерел. У цьому контексті нами підтверджена гіпотеза, що “провідним джерелом одержання політичної інформації у жителів міст і сіл є телебачення, однак перші із них також активно використовують з цієї метою Інтернет, тоді як другі одержують додаткові відомості із газет”.

5. Визначення основних соціально значущих сфер виборців сіл, СМТ і міст, з котрими найбільш пов’язані їхні інтереси та очікування стосується перевірки висунутої нами гіпотези, котра сформульована наступним чином: “у містах і селах наявні свої виняткові, а відтак найбільш актуальні соціально значущі сфери з котрими найбільш тісно пов’язані інтереси виборців конкретного ТВО. Ймовірно виборців сіл будуть більше турбувати проблеми працевлаштування, медицини і сільського господарства, тоді як мешканців міст – питання підприємництва, освіти та культури, а також працевлаштування”.

Певні відмінності у цьому аспекті між жителями міст і сіл дійсно зафіксовані, а відтак висунута нами гіпотеза частково підтверджена. Отож попри спільні для мешканців сіл і міст соціальні проблеми, до котрих належать працевлаштування та медицина, простежується й певна специфіка, а саме: а) міських виборців також турбують проблеми ЖКГ, доріг і транспорту; б) сільських виборців – проблеми пов’язані з сільським господарством. Оскільки кожен респондент вважає, що майбутній депутат має взяти саме цю проблемну сферу під свій особистий контроль, то передвиборча риторика кандидатів у депутати, які балотуються по-міському чи сільському ТВО, потенційно має центруватися довкола сутнісно різних соціально-економічних проблем.

Загалом найбільш актуальними в Україні нині є проблеми працевлаштування (23,78%), медицини (20,58%), сільського господарства (11,59%), житлово-комунального господарства (9,85%), а також доріг і транспорту (9,11%).

Одержані нами кількісні показники переукуються з результатами досліджень інших дослідників. Зокрема К.В. Черкашин зазначає, що соціально-економічна детермінанта складається з двох компонентів – “приналежності території до міста чи села” і “соціально-економічних особливостей адміністративно-територіальних одиниць”. Приналежність до міста чи села впливає на “вторинні електоральні показники”.

Так, порівняно із сільськими районами у містах: нижча явка, вищий відсоток “негативістів”, ширша “електоральна палітра” (тобто тут голосують за різні політичні сили, у тому числі і не традиційні для регіону), простежується нижчий показник кількості зіпсованих бюлетенів, фіксується менша різниця при голосуванні за мажоритарною і пропорційною системами, а переорієнтація електорату не має масового характеру. Крім того, для городян важливий індивідуальний вибір, а на поведінку сільських виборців значний вплив має “общинність”. Також фактор диференціації соціально-територіальних спільнот впливає на вибір конкретних політичних сил у межах широких політико-ідеологічних напрямів. Зокрема міські виборці схильні підтримувати “лібералів”, а сільські – представників “партій влади”, при цьому чим більше місто, тим яскравіше в ньому виражені зазначені особливості [2].

Отже важливим є те, що соціологічні дослідження не лише аналізують або фіксують ситуацію, що склалася, а й слугують підґрунтям для побудови прогнозів розвитку виборчої кампанії, проектування виборчих технологій. Слід зазначити, що завдяки соціологічним дослідженням є змога з’ясувати особливості сприйняття пересічними громадянами виборчих заходів, образів кандидатів чи політичних партій, рівень реального впливу ЗМІ на суспільство й, зрештою, спрогнозувати попередні підсумки результатів виборів. Окрім того проведення екзит-полів слугує певним превентивним засобом, своєрідним “запобіжником” нелегітимних дій у виборчому процесі як з боку влади так і опозиції. Відтак побудова демократичного суспільства та одержання несфальсифікованих результатів виборів можливі лише у громадянському суспільстві, котре має бути вчасно і належним чином поінформоване.

1. Соціологія : [підруч. для студ. вчз. / за ред. В. Г. Городяненка]. — К. : ВЦ “Академія”, 2003. — 560 с.

2. Черкашин К. В. Електоральна поведінка населення незалежної України в регіональних зрізах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : 23.00.02 “Політичні інститути та процеси” / К. В. Черкашин. — Сімферополь, 2005. — 20 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОГНІТИВНОГО СПРЯМУВАННЯ

ЗІНЧЕНКО Т.

Copyright © 2013

Актуальність теми дослідження. Темпи сучасного науково-технічного прогресу ставлять перед особистістю принципово нову задачу – швидко і ефективно реагувати на постійні зміни, що відбуваються в сучасному інформаційно – технологічному просторі. Даний підхід відображає гостру потребу суспільства в особистості, здатній змінювати стереотипні форми пізнання і дії, а не просто пристосовуватися до них. Дивергентність, оригінальність мислення, вміння приймати нестандартні рішення трактуються тепер як найважливіші якості особистості. Відтак основним завданням, що спроможне гарантувати успішність життєдіяльності людини є освоєння довколишнього світу за допомогою когнітивної діяльності як сукупності пізнавального і перетворювального компонентів. Забезпечити виконання усіх цих вимог можливо лише за спеціально організованих умов – навчання у школі чи ВНЗ.

Стан наукової розробки теми дослідження. Базові ідеї в розумінні творчості як родової ознаки і сутності людини, способу її буття, форми самодіяльності, саморозвитку та самоствердження вперше з’явилися в роботах Т. Рібо, П. К. Енгельмейера, С. О. Грузенберга, В. М. Бехтерева та були продовжені у працях А. Бергсона, Г. Я. Буша, Е. де Боно, В. Н. Дружиніна, Т. В. Кудрявцева, Ю. М. Кулюткіна, О. Г. Спіркина, І. Т. Фролова, О. П. Шептуліна, О. Т. Шуміліна, М. Г. Ярошевського та інших вчених. Особливої уваги науковців заслужила проблематика дослідження творчості в руслі вивчення продуктивного мислення за допомогою методу проблемних ситуацій (А. В. Брушлінській, Л. С. Виготський, В. В. Давидов, О. М. Леонтьєв, М. І. Махмутов, В. О. Роменець, С. Л. Рубінштейн, Я. О. Пономарьов, А. В. Фурман та інші). Проблеми ж когнітивної діяльності достатньо детально розглядаються в роботах Б. М. Велічкова, В. М. Дружиніна, Т. П. Зінченко, В. Н. Квінна, Е. О. Сергієнко, Р. Л. Солсо, Д. В. Ушакова, П. Фресса, Д. Халперн, М. О. Холодної та інших дослідників. Відтак в науці створені певні передумови для розв’язання проблеми розвитку творчого мислення особистості, але ще є достатньо багато запитань щодо єдиного погляду на структуру, функції останнього та психологічні фактори розвитку творчої особистості студентів у процесі освітньої діяльності когнітивного спрямування.

Мета дослідження: виявлення, визначення і обґрунтування психологічних факторів розвитку творчої особистості студентів у процесі освітньої діяльності когнітивного спрямування.

Об’єкт дослідження – творче мислення як центральний пізнавальний процес розвитку особистості студента, а його **предмет** – психологічні фактори розвитку творчої особистості студентів у процесі освітньої діяльності когнітивного спрямування.

У результаті проведеного дослідження отримані такі **висновки**:

1. Творче мислення – це психічний процес і психічна діяльність, сутність якого полягає в специфічності відображення і перетворення довколишнього світу за допомогою формування образів, понять і мислеформ перцептивного і логічного характеру, які характеризуються основними якостями – швидкістю, гнучкістю, ори-